

**การเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ. 2540-2553:
การขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มอุดมการณ์ต่างสีเสื้อ***
**Thai Politics in B.E. 2540 (1997) – B.E. 2553 (2010):
Driving the People's Politics of Ideological Groups of Different
Colors**

ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว**

สำนักวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 หมู่ที่ 9 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

Yutthasart Norkaew

School of Political & Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University,

80 Moo 9, Paholyothin Road, Bandoon, Muang District,

Chiang Rai Province 57100

Email: yutthasart.nk@hotmail.com

Received: December 09, 2021

Revised: June 01, 2022

Accepted: June 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาการปฏิรูปการเมืองไทยด้วยกระบวนการภาคประชาชน จนได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 วิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวทางการขับเคลื่อนของกลุ่มอุดมการณ์เชิงชนชั้นที่มีแนวความคิดทางการเมืองแตกต่างกันในสังคมไทย พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” มีบทบัญญัติที่มุ่งสร้างรัฐบาลพลเรือนที่มีประสิทธิภาพทางการบริหารในระบบการเมือง ต่อมา ในปี พ.ศ. 2548 ปรากฏว่า “พรรคไทยรักไทย” ได้รับชัยชนะจากผลการเลือกตั้งอย่างเด็ดขาด ทำให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เป็นผลสำเร็จ แต่ทว่าได้

* บทความเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งของเนื้อหาปรากฏในบทที่ 2 หนังสือชื่อเรื่อง “การบริหารการเมืองรูปแบบไทย ในปี พ.ศ. 2540-2560: ผลผลิตการปฏิรูปการเมืองในวังวนประชาธิปไตยเชิงประชานิยม”

ผู้ประพันธ์ อาจารย์ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว (จัดพิมพ์ครั้งที่ 1) ในปี พ.ศ. 2565

** อาจารย์ประจำ, โปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์ สำนักวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อเหลืองที่ออกมาโจมตีเรื่องจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำรัฐบาลที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นด้วยวาทกรรมการเมืองที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชาตินาธิปไตย รัฐบาลชัชโง และรัฐบาลเผด็จการรัฐสภา เป็นต้น ภายหลังจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 ได้ก่อให้เกิดกลุ่มขบวนการโต้กลับของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ยังคงให้การสนับสนุนระบอบทักษิณ โดยพวกเขา รู้สึกว่าเป็นผู้ถูกระทำจากกฎหมายที่มีลักษณะสองมาตรฐานอย่างไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุที่ชนชั้นนำและชนชั้นกลางภายใต้การสนับสนุนของทหารได้โค่นล้มผู้นำที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของชนชั้นรากหญ้าและยังมุ่งกำจัดเครือข่ายทางการเมืองของคนเสื้อแดงอย่างหนักหน่วง ดังนั้น การขับเคื้อนการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มอุดมการณ์ต่างสีเสื้อทั้งสองกลุ่มข้างต้น จึงเป็นการต่อสู้ทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายปกป้องผลประโยชน์เชิงชนชั้นเป็นเดิมพันตามมุมมองประชาธิปไตยที่พวกเขาเชื่อถือจากการเสพข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสารสนเทศตามกลยุทธ์ของแกนนำกลุ่มอุดมการณ์ แม้ว่าจะปรากฏถึงความขัดแย้งขั้นรุนแรงทางอุดมการณ์เชิงชนชั้น แต่ก็ถือว่าเป็นบทเรียนทางการเมืองครั้งสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงอุดมการณ์ในสังคมไทย

คำสำคัญ: การเมืองภาคประชาชน; กลุ่มผู้ประท้วง; กลุ่มคนเสื้อเหลือง; กลุ่มคนเสื้อแดง

Abstract

This academic article aims to study the reform of Thai politics with the driving of the people's sector until the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2 5 4 0 was obtained. Furthermore, this academic article also analyzes together with the framework of the movement of class ideology mass groups with different political views in Thai society. It was found that the 1 9 9 7 Constitution of the Kingdom of Thailand or "People's Constitution" contained provisions aimed to create a civilian government with efficiency administration in the political system. Later, In the year 2005 "Thai Rak Thai party" was able to win the election decisively and successfully form a one-party government, but it has sparked a movement of the yellow shirts to attack the political ethics of the government leaders which has intensified with various political discourses, For Example, a treasonous government, a corruption government, and a parliamentary dictatorship. After the 2006 coup, there was a rebellion of the Red Shirts who continued to support the Thaksin regime. They felt they were unfairly abused by double standards from the elite and middle-class under the military's support that have overthrew the symbolic leaders of the grassroots class, and heavily eradicated the political network of the Red Shirts as well. Therefore, the colors of the two groups from above is a political battle that aims to protect class benefit in the democratic views that they believed by the consumption of information through the ideological leaders' media strategy. Although, there appears to be a serious conflict over class ideology, but it is considered as an important political lesson that affects to the development of ideological democracy in Thai society.

Keywords: People's Politics; Protesters; Yellow Shirts; Red Shirts

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์สร้างวัฒนธรรมการเมือง ประชาธิปไตยแบบใหม่ที่มุ่งเน้นความเป็นสากล การเมืองภาคประชาชน การสร้างระบบทุนนิยมเสรี ระบบอรรถประโยชน์นิยม และประชาธิปไตยอำนาจนิยมขึ้นมา โดยเปลี่ยนแปลง “การเมืองของนักการเมือง” ให้เป็น “การเมืองของพลเรือน” เพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพทางการบริหาร นายกรัฐมนตรีสามารถแสดงภาวะความเป็นผู้นำในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลกับการแทรกแซงทางการเมืองจากสถาบันการเมืองอื่นๆ หรือแม้กระทั่งกองทัพ นอกเหนือจากนี้ รัฐสภายังกลายเป็นตัวกลางในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยประเทศไทยต้องเผชิญกับการรัฐประหารอยู่บ่อยครั้ง อันเป็นผลพวงมาจากการที่ฝ่ายบริหารส่วนใหญ่เป็นรัฐบาลผสมที่มีความอ่อนแอและมักมีการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างกันเป็นหลัก ทำให้นายกรัฐมนตรีบริหารประเทศได้ในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนักจนขาดความต่อเนื่องในการจัดทำนโยบายที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือมุ่งเน้นการช่วยเหลือสวัสดิการต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นผลทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า เห็นได้ชัดว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้พยายามสร้างปรากฏการณ์ทางการเมืองขึ้นมาใหม่อย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะการได้มาซึ่งรัฐบาลที่มีความเข้มแข็ง ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานราชการแผ่นดินได้อย่างรวดเร็ว แต่ในทางตรงกันข้ามกลับสร้างเสริมความเข้มแข็งที่มากเกินไปด้วยเช่นเดียวกัน จึงส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างทางอำนาจของรัฐสภา ซึ่งก่อให้เกิดความอ่อนแอของฝ่ายนิติบัญญัติลงไปเป็นอันมาก เนื่องด้วยฝ่ายบริหารสามารถเข้าแทรกแซงการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ รวมถึงองค์กระอิสรระตามรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย ทำให้ผู้นำรัฐบาลมีเสถียรภาพทางอำนาจสูงสุดและขาดการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจจากสถาบันการเมืองต่างๆ ตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญ¹

หากจะวิเคราะห์ถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างฝ่ายบริหารให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะต้องพิจารณาถึงเครื่องมือสำคัญทางข้อกฎหมายที่ใช้ในการกำหนดกระบวนการต่างๆ ให้สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งทางการบริหารให้แก่ผู้นำรัฐบาล โดยแบ่งเป็นประเด็นสำคัญออกมาได้หลากหลายประเด็น เช่น การลดจำนวนคณะรัฐมนตรี การปรับปรุงวิธีการให้ความเห็นชอบผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสภาผู้แทนราษฎร การเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หรือสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ในขณะเดียวกันไม่ได้ การกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต้องสังกัดพรรคการเมืองพรรคเดียว และการ

¹ นกุล สัตยิตติเสรี, “ถอดบทเรียนรัฐธรรมนูญ 2540 เพื่อร่างรัฐธรรมนูญ 2550,” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* 5, ฉ.1 (มกราคม-เมษายน 2550): 3-4.

ออกแบบระบบการเลือกตั้งให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้เปรียบพรรคการเมืองขนาดเล็ก เป็นต้น² กล่าวคือ ข้อกฎหมายตามมาตราต่างๆ ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้มีการกำหนดกลไกเงื่อนไขกระบวนการต่างๆ ไว้อย่างรัดกุม เพื่อเป็นหลักประกันเสถียรภาพทางการบริหารให้กับรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งอันเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของร่างรัฐธรรมนูญที่มีจุดประสงค์สำคัญ คือ การปฏิรูปการเมืองให้ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งและพยายามลดการแทรกแซงจากสถาบันการเมืองอื่นๆ รวมถึงทหารอีกทางหนึ่งด้วย ถือว่าเป็นการจัดปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการเมืองอย่างเป็นแบบแผนตามวิถีการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยเหมือนนานาอารยประเทศ

ทั้งนี้ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์³ อธิบายว่า ปัญหาหรือความไม่มีประสิทธิภาพของการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยของไทยก่อนการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน จำเป็นต้องย้อนกลับไปพิจารณาบริบทประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ นับตั้งแต่การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่

ยุคแรก การเมืองไทย ระหว่าง ปี พ.ศ. 2475-2516 เป็นยุคที่มีรูปแบบการปกครองระบอบเผด็จการอำนาจนิยมหรือคณาธิปไตยและยังเป็นการช่วงชิงสถาปนาอำนาจระหว่างชนชั้นนำกับทหารสลับสับเปลี่ยนกันไปมาตามบริบทสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้น

ยุคที่สอง การเมืองไทย ระหว่าง ปี พ.ศ. 2516-2531 เป็นยุคของพัฒนาการประชาธิปไตยครึ่งใบมีลักษณะกึ่งเผด็จการกึ่งประชาธิปไตย ถือเป็นการประนีประนอมอำนาจทางการเมืองระหว่างทหารกับนักการเมือง

ยุคที่สาม การเมืองไทย ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยเต็มใบเนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 แต่ก็ถูกล้มล้างด้วยการรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2534 ด้วยน้ำมือของทหารเช่นเดิม แต่ทว่าการสืบทอดอำนาจของทหารกลับถูกต่อต้านจากประชาชนอย่างหนักหน่วง จนท้ายที่สุดทหารก็ต้องยอมผ่อนปรนทางการเมือง โดยยินยอมคืนอำนาจให้แก่ประชาชน ถือเป็นการพลิกทางให้กับวิถีประชาธิปไตยยุคใหม่ที่กำลังกลายเป็นกระแสหลักและประชาชนปรารถนามาอย่างยาวนาน

ด้วยเหตุนี้ ภายหลังจากที่ประชาชนได้ทำการขับไล่ทหารออกไปจากระบบการเมืองได้เป็นผลสำเร็จในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 จึงได้มีการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

² สมคิด เลิศไพฑูรย์, “รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องดีกว่าเดิม : ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการเมืองโดยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่,” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* 4, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2549): 4.

³ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, *เศรษฐศาสตร์รัฐธรรมนูญ บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. (รายงานการวิจัย), กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2545, 34.

เพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหาารูปแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ในช่วงเวลาดังกล่าว ถูกเรียกว่า “ระบอบยียาธิปไตย” จนในที่สุด กลไกสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ก็คือ มาตรา 211 เพื่อนำไปสู่การยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยวิธีการออกแบบเชิงสถาบันให้เกื้อกูลกับกระบวนการปฏิรูปการเมือง มีประเด็นคำถาม 6 ข้อ คือ ใครทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ, ใครมีอำนาจให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ, ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด, รัฐสภาต้องเข้ามามีบทบาทหรือไม่, ควรกำหนดสิทธิยับยั้ง (Veto) โดยควรให้ใครเป็นผู้ที่มีสิทธิยับยั้งร่างรัฐธรรมนูญได้ รวมถึงกฎการลงคะแนนเสียง (Voting Rule) การลงประชามติตามบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ควรดำเนินการอย่างไร กล่าวคือ ข้อคำถามที่ปรากฏเปรียบเสมือนหลักการของการออกแบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมุ่งแก้ไขปัญหาวิกฤตการเมืองที่ค้ำเนินถึงบริบทประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมา เพื่อให้การเมืองไทยมีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากกว่ายุคสมัยอดีตก่อนหน้านี้และยังทำให้ได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริงอีกด้วย⁴

เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้มีความพยายามในการมุ่งสร้างรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและมาจากฐานความนิยมของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้งอย่างแท้จริง แต่การที่ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งมากจนเกินไปก็ได้สร้างความวิตกกังวลให้แก่ฝ่ายค้านในทางการเมือง สถาบันเบื้องสูง ชนชั้นนำภาคีเครือข่ายอนุรักษ์นิยมจารีตประเพณี และชนชั้นกลางในสังคม เพราะอำนาจเชิงโครงสร้างของรัฐบาลพลเรือนที่สามารถครองอำนาจนำครอบงำการทำหน้าที่ของสถาบันการเมืองอื่นๆ ได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่เป็นจุดแตกหักนำไปสู่การชุมนุมประท้วงที่ยืดเยื้อ ในปี พ.ศ. 2548-2549 และเกิดการรัฐประหารในท้ายที่สุด⁵ ดังที่ อุเชนทร์ เชียงเสน⁶ กล่าวว่า กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) พยายามนำเสนอถึงการเคลื่อนไหวผ่านวาทกรรม “การเมืองภาคประชาชน” แต่ฝ่ายตรงข้าม (กลุ่มคนเสื้อแดง) กลับมองว่าเป็นเพียงวาทกรรมขยะที่ไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เพราะพยายามมุ่งโค่นล้มรัฐบาลพลเรือนที่มาจากเลือกตั้งของประชาชนส่วนใหญ่ภายในประเทศ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาการปฏิรูปการเมืองไทยด้วยกระบวนการภาคประชาชน จนได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 ที่ส่งผลต่อการนำเสนอวิถี “ประชาธิปไตยที่สัมผัสได้” ภายใต้ “นโยบายประชานิยม” ของ “พรรคไทยรักไทย” มาปรับประยุกต์ใช้ โดยวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวทางการขับเคลื่อนของกลุ่มอุดมการณ์ต่างสีเสื้อที่มี

⁴ เรื่องเดียวกัน, 34-46.

⁵ McCargo, D., “Network monarchy and legitimacy crises in Thailand,” *The Pacific Review* 18, No. 4 (December 2005): 499.

⁶ อุเชนทร์ เชียงเสน, *การเมืองภาคประชาชน*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2561), 27-28.

แนวความคิดทางการเมืองแตกต่างกันในสังคมไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และหาข้อสรุปเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการเมืองของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว

2. วาทกรรมผลิตทางการเมืองจากการปฏิรูปการเมืองไทยตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

วาทกรรมการเมืองที่ใช้โจมตีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมีอยู่อย่างหลากหลาย อาทิ รัฐบาลชู้โกง รัฐบาลขายชาติ ระบอบทักษิณ การชุมนุมประท้วงกู่ชาติ เป็นต้น แต่วาทกรรมที่มีความน่าสนใจสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีความพยายามในการมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางการบริหารของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากทางเลือกตั้งของประชาชนผ่านกระบวนการทางรัฐสภา นั่นคือ “เผด็จการรัฐสภา” (Elective Dictatorship) โดยจุดเริ่มต้นมาจากคำกล่าวของ ควินติน ฮอก (Quintin Hogg) ที่มีการนำวาทกรรมดังกล่าวมามุ่งโจมตีการบริหารของรัฐบาลจากพรรคแรงงานในประเทศอังกฤษช่วงปลายทศวรรษ 1970 หลังจากนั้น ในหลายๆ ประเทศได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย⁷ เพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการเมือง สำหรับประเทศไทยได้ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งข้ออ้างสำคัญทางการเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ที่ได้นำมาประกอบเป็นหนึ่งเหตุผลของการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่คณะรัฐประหารของตน มีปรากฏข้อความในแถลงการณ์คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เกี่ยวกับคำชี้แจงในการทำรัฐประหารอย่างเด่นชัด⁸ เมื่อวิเคราะห์จะพบว่า มันเป็นเพียงคำกล่าวอ้างที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเนื่องด้วยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐบาลผสมจากหลากหลายพรรคการเมือง แต่เหตุผลแท้จริงของการยึดอำนาจเกิดขึ้นมาจากการจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมืองที่ไม่ลงตัวระหว่างรัฐบาลกับทหารเสียมากกว่า

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2544 พรรคการเมืองหน้าใหม่ได้นำเสนอ “นโยบายประชานิยม” ซึ่งเป็นวิถี “ประชาธิปไตยที่สัมผัสได้” และกลายเป็นการแปลงโฉมหน้าประวัติศาสตร์ครั้งใหญ่ในเชิงนโยบายที่ไม่เคยมีการดำเนินการได้จริงมาก่อนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้า “พรรคไทยรักไทย” ในขณะนั้นที่ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นภายใต้เสียงสนับสนุนของประชาชนในพื้นที่ชนบท ซึ่งอาศัยอยู่ทาง

⁷ อติเทพ พันธุ์ทอง, “บารอนเฮลแชม ผู้เผยแพร่วาทกรรม “เผด็จการรัฐสภา”,” 2562. <https://thepeople.co/baron-hailsham-elective-dictatorship-popularization/>, สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563.

⁸ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, *แถลงการณ์คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 1*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2534), 3.

ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) เสียเป็นส่วนใหญ่⁹ ทั้งนี้ รัฐบาลทักษิณ ไม่ได้มีเจตนาลอกเลียนแบบนโยบายประชานิยมรูปแบบละตินอเมริกาที่กลายเป็นกระแสหลักในทวีปอเมริกาใต้ แต่มุ่งหวังเพียงแค่เสียงสนับสนุนจากการเลือกตั้งของคนในชนบทเสียมากกว่า ด้วยการเสริมสร้างแนวคิดวัฒนธรรมฐานชุมชนที่แพร่หลายเป็นทุนเดิมอยู่แล้วในท้องถิ่น กอปรกับประเทศไทยเพิ่งเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 ได้ไม่นาน ส่งผลทำให้คนในชนบทเห็นด้วยกับการสร้างรากฐานการพัฒนาประเทศจากการสร้างชุมชนของพวกเขาตนให้เกิดความเข้มแข็งโดยอาศัยภูมิสังคมเป็นหลัก

ด้วยเหตุนี้ การที่จะสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนส่วนใหญ่ภายในประเทศจากระบบเศรษฐกิจที่พังทลายได้นั้น รัฐบาลทักษิณจึงนำแนวคิดวัฒนธรรมฐานชุมชนมาปรับใช้จนกลายเป็นนโยบายประชานิยมที่มุ่งหวังจะแนบเสียงและความนิยมทางการเมืองจากกลุ่มคนในชนบทและคนจนที่อาศัยอยู่ภายในเมือง¹⁰ นโยบายประชานิยมจึงกลายเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ต้องการได้รัฐบาลพลเรือนที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพภายใต้การสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เป็นสำคัญ โดยปรากฏผลสัมฤทธิ์ในการเลือกตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2548 ซึ่ง “พรรคไทยรักไทย” สามารถชนะการเลือกตั้งและได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวนมากถึง 377 ที่นั่ง จำนวนเกินกึ่งหนึ่งของสภา จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จ ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) นำมาใช้เป็นข้ออ้างโจมตีผ่านวาทกรรม “เผด็จการรัฐสภา” นั้นเอง¹¹

ฉะนั้น การปฏิรูปการเมืองที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 จึงส่งผลต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ได้เพิ่มความเข้มแข็งให้กับฝ่ายการเมืองจนกลายเป็นการสร้างวาทกรรมต่างๆ ที่มุ่งโจมตีรัฐบาลพลเรือน ซึ่งมีอำนาจทางการเมืองมากจนเกินกว่าขอบเขตที่เคยออกแบบเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ พิจารณาได้จากกรณีการใช้นโยบายประชานิยมของรัฐบาลด้วยรูปแบบทุนนิยมสมัยใหม่ หรือที่เรียกว่า “ระบอบทักษิณมิคส์” ที่สร้างความนิยมชมชอบจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ฝ่ายข้าราชการเมืองตรงข้ามและทหารไม่สามารถต่อรองผลประโยชน์ต่างๆ ได้มากนัก¹² หรือกรณีการครอบงำองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญของฝ่ายการเมือง เนื่องด้วยเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นใหม่ ทำให้ถูกแทรกแซงจากฝ่าย

⁹ นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเกิดขึ้นของประชานิยมในประเทศไทย,” *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* 26, ฉ.3 (กันยายน 2551): 120.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 121.

¹¹ ภูวกฤต เหมหาชาติ, “นโยบายประชานิยม,” *วารสารพุทธจักร* 69, ฉ.4 (เมษายน 2558): 20-21.

¹² นรพัชร เสาธทอง, “ประชาธิปไตยแบบไทย,” *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร* 6, ฉ.2 (พฤษภาคม-ตุลาคม 2558): 92.

บริหารด้วยการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการสรรหาและคัดเลือกสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระได้ง่าย เป็นต้น¹³

แต่แท้ที่จริงแล้วบริบทดังกล่าว เป็นเพียงหนึ่งในรูปแบบตามวิถีทางการปกครองของระบอบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิ์แก่รัฐบาลพลเรือนได้มีอิทธิพลในระบอบรัฐสภาและมีเสถียรภาพทางการบริหารในการกุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ โดยต้องไม่ถูกแทรกแซงการบริหารราชการแผ่นดินจากสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ในระบบการเมือง แต่ทว่าบรรดากลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่สามารถต่อรองอำนาจกับฝ่ายบริหารได้นั้น ก็เกิดความไม่พอใจและเข้ามารวมตัวกันต่อต้านรัฐบาลด้วยการแสดงออกทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเปิดเผย โดยหยิบยกประเด็นเรื่องความชอบธรรมของการใช้อำนาจที่ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใด สามารถท้าทายตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจทางการบริหารของรัฐบาลได้เลย ลูกหลานบานปลายออกไปนอกรัฐสภาจนนำไปสู่การประชุมประท้วงของกลุ่มอุดมการณ์ที่มุ่งโจมตีรัฐบาลด้วยเหตุผลเกี่ยวกับจริยธรรมการดำรงตำแหน่งของผู้นำรัฐบาล การเอื้อผลประโยชน์เชิงนโยบายให้แก่ตนเองและพวกพ้องในระบบอุปถัมภ์ รวมถึงยังโจมตีเกี่ยวกับการที่ฝ่ายบริหารได้อาศัยช่องโหว่ของรัฐธรรมนูญเข้าครอบงำการทำหน้าที่ขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างเบ็ดเสร็จ ในประเด็นนี้ควรต้องกลับไปพิจารณาทบทวนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เพิ่มเติมในกรณีปัญหาเกี่ยวกับการสรรหาบุคคลทำหน้าที่ในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ อาทิเช่น มาตรา 257 อนุมาตรา 1 ในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดให้มีคณะสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และมาตรา 138 อนุมาตรา 1 การกำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง หรือกรณีการออกกฎระเบียบต่างๆ ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สามารถออกข้อบังคับเป็นรายวันได้ เป็นต้น¹⁴ กล่าวโดยสรุปปัญหาข้างต้นเกิดมาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญกำหนดให้พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรสามารถเข้ามาครอบงำองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญได้ด้วยการสรรหาพรรคพวกของตนเข้าทำหน้าที่ได้ ส่งผลทำให้เกิดการเอื้อผลประโยชน์ทางการเมืองในระบบอุปถัมภ์ให้กับรัฐบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. นิยามอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการแปลความหมายทางการเมืองในสังคมไทย

การเมืองไทยภายหลังจากการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 ได้ถูกครอบงำโดยกลุ่มอภิสิทธิ์ชน ชนชั้นนำ ชุนศึกศักดินา มาอย่างยาวนานต่อเนื่อง ทำให้เกิดการผลิตแนวคิดทางการเมืองที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นของชนชั้นนำจนกลายเป็นพัฒนาการทางความคิดในระบอบประชาธิปไตย

¹³ นิยม รัฐอมฤต และอุดม รัฐอมฤต, “องค์กรอิสระกับการสร้างความสมดุลในระบบการเมือง,” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* 17, ฉ.2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562): 23.

¹⁴ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องดีกว่าเดิม : ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการเมืองโดยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่,” 7-12.

แบบไทย ที่ได้ถูกขยายขอบเขตอิทธิพลทางแนวคิดไปสู่กลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นรากหญ้าในสังคมยุคปัจจุบัน

นรพัชร เสาธงทอง¹⁵ อธิบายว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองของไทย นับจากปี พ.ศ. 2475-2555 สามารถแบ่งออกมาได้เป็น 2 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

กลุ่มแรก กลุ่มอนุรักษนิยมจารีตประเพณี เป็นกลุ่มที่ยังคงชื่นชอบการเมืองไทยรูปแบบเดิม ซึ่งโครงสร้างทางอำนาจต้องยึดโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์และไม่ประสงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เป็นการก้าวล่วงพระราชอำนาจประมุขแห่งรัฐ โดยถือว่าเป็นสิ่งเทิดทูนสูงสุดทางการเมืองของกลุ่มนี้ ข้อสังเกตสำคัญ พบว่า มีการใช้แนวคิด “ตุลาการภิวัตน์” เพื่อมุ่งกำจัดระบอบนักการเมืองที่กำลังได้รับความนิยมจากประชาชนส่วนใหญ่ ณ ช่วงเวลานั้น หรือที่เรียกกันว่า “ระบอบทักษิณนิคมิกส์” เป็นรูปแบบทุนนิยมสมัยใหม่ในการสร้างประเทศให้มีการขับเคลื่อนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยรวมอย่างบูรณาการที่ส่งผลดีต่อระบบทางการเงินให้กับกลุ่มเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในลักษณะการเอื้อผลประโยชน์ต่อกลุ่มนายทุน ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น แต่ทว่ากลุ่มอนุรักษนิยมจารีตประเพณีถือว่าระบบดังกล่าวเป็นการเอาเปรียบต่ออภิสิทธิ์ชนและชนชั้นกลางผู้เสียภาษีทางตรงในเชิงนโยบายอย่างไม่ยุติธรรม เพราะมันกลายเป็นระบอบการเมืองเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือชนชั้นรากหญ้าด้วยแนวทางประชานิยมที่ไม่ส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว อาทิเช่น โครงการรับจำนำข้าว โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรและลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon, One Product หรือ OTOP) และโครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น¹⁶ ประกอบไปด้วยสองกลุ่มย่อยที่มีการจัดตั้งขึ้นมาปกป้องสถาบันกษัตริย์อย่างชัดเจน ได้แก่ กลุ่มสี่เสาเทเวศร์ เรียกขานตามสถานที่อยู่อาศัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ บ้านพักรับรองของกองทัพบก ที่ชื่อว่า “บ้านสี่เสาเทเวศร์” กลุ่มนี้ยังคงมีอิทธิพลทางการเมืองเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน มีเครือข่ายทางธุรกิจที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น กลุ่มบริษัทสหสามัคคี บริษัทวิจิตรก่อสร้าง และบริษัทบางกอกเดินเรือและการค้า เป็นต้น¹⁷ ถูกสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานแนวคิดทางวัฒนธรรมการเมืองที่สอดคล้องกับสังคมไทยยึดโยงเข้ากับรูปแบบธรรมราชาตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) เป็นกลุ่มที่ออกมาขับไล่รัฐบาลทักษิณมุ่งกำจัดเครือข่ายทางการเมืองของตระกูลชินวัตรอย่างต่อเนื่อง

¹⁵ นรพัชร เสาธงทอง, “ประชาธิปไตยแบบไทย,” 89-93.

¹⁶ ภพัชร หวังกิตติกุล, “ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), 10-11.

¹⁷ สังคีต พิริยะรังสรรค์, *ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ. 2475-2503)*, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์, 2526), 238-239.

กลุ่มที่สอง กลุ่มปฏิรูปการเมืองยุคใหม่ เป็นกลุ่มที่มีความปรารถนาอันแรงกล้าที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองให้มีความเป็นสากลทันสมัยอย่างนานาอารยประเทศ โดยโจมตีตอบโต้การปกครองรูปแบบจารีตประเพณีแบบไทยอย่างแข็งขันว่ามีความล้าหลังและไม่อาจทำให้ประเทศพัฒนาไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งมีการเรียกร้องรูปแบบการกระจายอำนาจการปกครองสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องด้วยประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชนและตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลในระบบการเมือง เพื่อมุ่งเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารของภาคประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มอุดมการณ์นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นกลางระดับล่างที่กำลังขยับสถานะทางสังคมของตนเองขึ้นมาอันเป็นผลมาจากการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น และชนชั้นรากหญ้าที่มีระดับรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ แต่ไม่ได้มีความมั่นคงทางอาชีพและสวัสดิภาพทางสังคมมากนัก ทำให้กลายเป็นกลุ่มที่ถูกเลือกปฏิบัติทางสังคมจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังเชิงโครงสร้างที่ต้องเผชิญกับความยากจนและถูกโดดเดี่ยวจากรัฐบาลในยุคอดีต จนกระทั่งการเข้ามาบริหารของรัฐบาลทักษิณได้ทำให้กลุ่มนี้เกิดความประทับใจและชื่นชอบ “นโยบายประชานิยม” ที่สามารถตอบโจทย์การดำรงชีพของตนได้มากกว่ารัฐบาลในยุคที่ผ่านมา ด้วยความที่ระบบตลาดรูปแบบทุนนิยมได้เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับชนชั้นระดับล่างหรือชนชั้นรากหญ้ามากยิ่งขึ้น แตกต่างจากนโยบายของรัฐบาลในยุคอดีตที่มุ่งเน้นประชาชนระดับบน โดยขาดการเหลียวแลประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างเท่าเทียม¹⁸ ประกอบไปด้วยสองกลุ่มย่อยที่ให้การสนับสนุน “ระบอบทักษิณมิถิส” อย่างชัดเจน ได้แก่ กลุ่มชอยราชครู เรียกขานตามสถานที่อยู่อาศัยของจอมพลผิน ชุณหะวัณ ในชอยราชครู ถนนพหลโยธิน เป็นกลุ่มคู่แข่งที่อยู่คู่ขนานกับกลุ่มสี่เสาเทเวศร์เรื่อยมา มีอิทธิพลทางการเมืองและเครือข่ายทางธุรกิจที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกัน อาทิ บริษัทประกันชีวิตบูรพา บริษัทเดินเรือไทย และบริษัทกรุงเทพสหการสุรา เป็นต้น¹⁹ เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดชั่วคราวกันข้ามกับกลุ่มอนุรักษ์นิยมจารีตประเพณี ซึ่งต้องการให้การปกครองแบ่งอำนาจออกเป็นสามส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ อย่างเป็นรูปธรรม โดยต้องไม่ยึดโยงกับรูปแบบจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช. หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง) เป็นกลุ่มขบวนการโต้กลับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) มุ่งขับไล่รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ที่อยู่ภายใต้อำนาจครอบงำของกลุ่มมาตยาธิปไตยและทหาร

เมื่อพิจารณาจะพบว่า กลุ่มอุดมการณ์ทั้งสองกลุ่มต่างมีแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปโครงสร้างเชิงระบบทางการเมืองเช่นเดียวกัน แต่มีฐานแนวคิดอุดมการณ์ที่แตกต่างกันเพียง

¹⁸ อภิชาติ สถิตนิรามัย, “เสื้อแดงคือใคร: มีอบเดิมเงิน โพร หรือชนชั้นกลางใหม่ กับทางแพร่งของสังคมไทย,” ใน *Red Why: แดงทำไม*, บรรณาธิการโดย ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา (กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊กส์, 2553), 20.

¹⁹ สังคิต พิริยะรังสรรค์, “ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ. 2475-2503),” 253-273.

เท่านั้น ดังเช่นกรณีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองก่อนการเลือกตั้งของกลุ่มคนเสื้อเหลือง โดยมีแนวคิดที่จำเป็นต้องยึดโยงโครงสร้างทางการเมืองเข้ากับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลัก หรือกรณีการชุมนุมขับไล่อำมาตยาธิปไตยออกจากระบบการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง เพื่อเปิดทางให้มีการปฏิรูปการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์และไม่ถูกครอบงำจากชนชั้นนำดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา โดยมีแนวคิดยึดโยงเข้ากับเครือข่ายระบอบนักการเมืองของรัฐบาลทักษิณ เห็นได้ชัดว่า แนวคิดทางอุดมการณ์ของทั้งสองกลุ่มข้างต้นล้วนแล้วแต่พยายามนำเสนอแนวคิดการปรับปรุงแก้ไขทางการเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยมีข้อแม้สำคัญ คือ การปฏิรูปที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มพวกเขาเพียงเท่านั้น มันจึงกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่ขาดการประนีประนอมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างมวลชนกับอำนาจรัฐอย่างรุนแรง เนื่องด้วยการปลุกปั่นของแกนนำกลุ่มอุดมการณ์ที่ได้พยายามสร้างกลยุทธ์ต่างๆ นานาขึ้นมา เพื่อดึงดูดใจประชาชนให้เข้าร่วมกับกลุ่มอุดมการณ์ของพวกเขาให้ได้มากที่สุด โดยมุ่งเน้นการเอาชนะฝ่ายตรงข้ามเป็นหลักและไม่ได้คำนึงถึงการประนีประนอมอย่างสันติตามวิถีทางประชาธิปไตยแม้แต่น้อย

การที่จะระบุว่ากลุ่มอุดมการณ์ของไทยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มดังผลการวิจัยข้างต้นนั้นค่อนข้างที่จะไม่เป็นธรรมต่อประชาชนทั้งหมดภายในประเทศและอาจจะไม่เพียงพอต่อการสรุปเป็นฐานความเข้าใจโดยภาพรวมทางอุดมการณ์ได้อย่างเป็นประจักษ์มากนัก เนื่องจากยังปรากฏว่ามีประชาชนอีกส่วนหนึ่งเป็นจำนวนมากในสังคมที่ไม่ได้เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเลย อาศัยเพียงการเฝ้ามองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและปล่อยให้เหตุการณ์ต่างๆ ดำเนินไปโดยที่ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงหรือมีส่วนร่วมกับการชุมนุมประท้วงใดๆ และอาจจะมีจำนวนที่มากกว่ากลุ่มอุดมการณ์ทั้งสองกลุ่มอีกเสียด้วยซ้ำ นอกจากนี้ ข้อสังเกตสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นนักการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองอย่างเด่นชัด ทำให้การมองกระบวนการขับเคลื่อนของมวลชนเป็นเรื่องการเมืองภาคประชาชนที่ได้ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจรัฐคงจะยังไม่ถูกต้องทั้งหมด จึงต้องพิจารณาการขับเคลื่อนการเมืองข้างถนนอย่างเป็นทางการและเป็นกลางและให้ความสำคัญต่อทั้งสองกลุ่มด้วย

กล่าวคือ ถ้าจะพิจารณาว่ากลุ่มมวลชนอนุรักษ์นิยมจารีตประเพณีเป็นฝ่ายผิดที่ออกมาเคลื่อนไหวล้มล้างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็คงจะไม่ยุติธรรมด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากข้อเสนอของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) ก็มีแนวทางสอดคล้องกับหลักการของนานาชาติอารยประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องประเด็นการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนส่วนน้อยในสังคม การจำกัดอำนาจของรัฐบาลตามวิถีเสรีนิยมประชาธิปไตย และการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลด้วยสถาบันตุลาการดังปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่น จึงควรมุ่งพิจารณาผลการศึกษาวិจัยเพิ่มเติมประกอบควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตั้งข้อเสนอของ สายชล สัตยานุรักษ์²⁰ ที่ระบุว่า ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ได้ถูกช่วงชิงและสร้างค่านิยมขึ้นมาใหม่จากทัศนะหรือแนวคิดของนักวิชาการที่สนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้การให้ความหมายในประเด็นอื่นๆ นอกจากความหมายของ “ประชาธิปไตย” ก็มีความแตกต่างกันออกไปด้วย เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ ชนชั้นนำ นักการเมือง การเลือกตั้ง ตุลาการภิวัตน์ ประชานิยม การรัฐประหาร ทุนนิยม องค์กรอิสระ ฯลฯ แต่ก็มีนักวิชาการอีกฝ่ายหนึ่งนอกเหนือจากฝ่ายที่สนับสนุนกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) และฝ่ายที่สนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช. หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง) ซึ่งไม่อาจจัดกลุ่มว่าอยู่ฝ่ายที่สนับสนุน “คนเสื้อเหลือง” หรือ “คนเสื้อแดง” อย่างชัดเจน แต่มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองด้วยทฤษฎีหรือแนวคิดในลักษณะการแสดงออกที่เป็นกลางอย่างตรงไปตรงมา เช่น ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, วรเจตน์ ภาคีรัตน์, เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้ได้พยายามนำเสนอ “ทางเลือก” สำหรับสังคมไทยมากกว่าการสนับสนุนความขัดแย้งอย่างสุดโต่งทางอุดมการณ์ที่เอนเอียงไปเข้าข้างสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเด่นชัด

สรุปได้ว่า แม้จะปรากฏกลุ่มอนุรักษนิยมจารีตประเพณี ซึ่งยึดโยงการต่อสู้ทางการเมืองเข้ากับสถาบันเบื้องสูงของประเทศ โดยมีการนำเสนอแนวทาง “ตุลาการภิวัตน์” มาดำเนินการ เพื่อต่อต้านขับไล่ระบอบ “ทักษิณโมมิสต์” และกลุ่มปฏิรูปการเมืองยุคใหม่ ซึ่งสนับสนุนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองให้มีความทันสมัยตอบโต้การปกครองรูปแบบจารีตประเพณีแบบไทย โดยยึดโยงการต่อสู้เข้ากับการเรียกร้องการนิรโทษกรรมให้กับรัฐบาลทักษิณ เพื่อเปิดทางให้อดีตนายกรัฐมนตรีสมาถเดินทางกลับเข้ามาภายในประเทศและลงสมัครรับเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยได้ ด้วยเหตุผลจากความขึ้นชอบนโยบายประชานิยมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชนชั้นรากหญ้าได้โดยตรง คงต้องยอมรับว่า ทั้งสองกลุ่มดังกล่าวต่างฝ่ายต่างมุ่งเน้นความเชื่อความศรัทธาตามความหมายประชาธิปไตยจากทัศนะแนวคิดของนักวิชาการที่ให้ความหมายแตกต่างกันไป โดยแกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงถือเป็นเรื่องปัจจัยหลักที่ได้หยิบยกความหมายจากการนิยามอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มมวลชนของตนมาแปลความหมายอย่างสุดโต่งและประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มอุดมการณ์ของตนได้อย่างเปิดเผย

²⁰ สายชล สัตยานุรักษ์, *โครงการ “นักวิชาการไทยกับการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย “ประชาธิปไตย” ในภาวะวิกฤตทางการเมือง (พ.ศ.2548-2557)*, (รายงานการวิจัย), กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2561, 6-7.

4. บริบทการเคลื่อนไหวของกลุ่มอุดมการณ์ต่างสีเสื้อ ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2553: บทบาทการเมืองเชิงชนชั้นต่อการช่วงชิงพื้นที่ความเป็นประชาธิปไตยภาคประชาชนในสังคมไทย

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล²¹ อธิบายว่า ปัญหาการเมืองแบบตัวแทนนั้น ก่อให้เกิด “ภาคประชาชน” ที่ต้องการให้มีการถ่ายโอนอำนาจรัฐและกระบวนการทางการเมืองมอบผ่านตัวแทนมายังประชาชน เพื่อจัดการวิถีชีวิตของประชาชนภายใต้นโยบายสาธารณะโดยตรงเพิ่มมากขึ้น ถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมประชาธิปไตยทางตรงที่ประชาชนได้เข้ามาเรียกร้องและตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองและการออกมาต่อต้านผู้นำทางการเมืองของไทย จากข้อความข้างต้นสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2553 ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ การเมืองภาคประชาชนยุคใหม่จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มอุดมการณ์ต่างสีเสื้อได้สร้างแรงกระเพื่อมทางสังคมด้วยกระแสคลื่นอุดมการณ์ประชาธิปไตยเชิงปฏิรูปการเมืองภายใต้การสนับสนุนของมวลชนขนาดยักษ์ในยุคโลกาภิวัตน์อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบไปด้วย 2 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

กลุ่มแรก “กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) มีแกนนำคนสำคัญ คือ 1) นายสนธิ ลิ้มทองกุล 2) พลตรีจำลอง ศรีเมือง 3) นายพิภพ ธงไชย 4) นายสมศักดิ์ โกศลยโส และ 5) นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ รวมถึงยังมีผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการเคลื่อนไหวอีก 2 คน (แต่ไม่ได้อยู่ในสถานะเป็นแกนนำ) ได้แก่ นายคำณูณ สิทธิสมาน และนายสุริยะใส กตะศิลา ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ภายหลังจากชุมนุมประท้วงใหญ่ขับไล่รัฐบาลทักษิณ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ปรากฏว่ามีผู้เข้าร่วมกับกลุ่มนี้เป็นจำนวนมาก ขณะที่ก่อนหน้านี้ ในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการออกมาชุมนุมประท้วงอย่างหลวมๆ ซึ่งยังไม่ได้มีการก่อตั้งกลุ่มขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยมีการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มด้วยการแสดงสัญลักษณ์ทางการเมือง ได้แก่ การแสดงजूฑูชาติโจมตีการบริหารของรัฐบาล การนำคำเทศนาของหลวงตามหาบัวที่กล่าวถึงความเลวร้ายของรัฐบาลทักษิณมากล่าวอ้างสนับสนุนบนเวทีปราศรัยชุมนุม²² และการมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ยึดเหนี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างชัดเจน พิจารณาได้จากการใส่เสื้อเหลืองเด่นสง่าพร้อมผ้าโพกศีรษะที่ปรากฏ คำว่า “जूชาติ” และผ้าพันคอสีฟ้าเป็นสัญลักษณ์การชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลทักษิณ²³ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการยึดโยงความजूร้ายของรัฐบาลทักษิณเข้ากับการบ่อนทำลายสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ถือเป็น

²¹ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, 2548).

²² ปณิธาน พิชายัย, “ยุทธศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร,” *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา* 1, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555): 21-24.

²³ คำณูณ สิทธิสมาน, *ปรากฏการณ์สนธิ: จากเสื้อเหลืองถึงผ้าพันคอสีฟ้า*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 2549).

โฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จ ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความตื่นตระหนกต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและให้การสนับสนุนกลุ่มคนเสื้อเหลืองอย่างไม่ลังเลใจ เพราะมองว่ากลุ่มนี้กำลังทำหน้าที่ปกป้องสถาบันหลักทั้งสามอันเป็นที่เคารพรักของคนทั้งชาติ ซึ่งเป็นคุณลักษณะการยึดถือของชนชั้นกลางในสังคมไทย²⁴

กลุ่มที่สอง “กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” (นปช. หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง) มีแกนนำคนสำคัญ คือ 1) นายจตุพร พรหมพันธุ์ 2) นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ 3) นายวีระกานต์ มุสิกพงศ์ 4) นางธิดา ถาวรเศรษฐ์ 5) นายแพทย์เหวง โตจิราการ 6) นายการุณ โหสกุล และ 7) นายก่อแก้ว พิกุลทอง เป็นต้น²⁵ โดยการเคลื่อนไหวของมวลชนเริ่มปรากฏเด่นชัดขึ้นครั้งแรกในช่วงภายหลังเกิดการรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2549 ด้วยเหตุที่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนบท หรือที่เรียกกันว่า “ชนชั้นรากหญ้า” เกิดความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมทางสังคมจากการที่รัฐบาลทักษิณโดนยึดอำนาจและยังมีการกำจัดเครือข่ายของระบอบทักษิณอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการทางตุลาการที่ไม่มีความยุติธรรมแม้แต่น้อย ดังเช่นกรณีการถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินชี้ขาดให้ยุบพรรคไทยรักไทย ในปี พ.ศ. 2550 และพรรคพลังประชาชน ในปี พ.ศ. 2551 ถือเป็นการใช้แนวคิด “ตุลาการภิวัตน์” เพื่อมุ่งกำจัด “ระบอบทักษิณมิถิล” หรือ “ระบอบนักการเมือง” อย่างไม่เป็นธรรม²⁶ ทำให้มวลชนกลุ่มนี้หรือที่เรียกตนเองว่า “กลุ่มคนเสื้อแดง” ได้ปลุกระดมชาวบ้านในพื้นที่ชนบทให้เข้าร่วมกับกลุ่มอุดมการณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ให้ออกมาแสดงพลังด้วยบทบาทของพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยที่ถูกกระทำจากกลุ่มชนชั้นนำอนุรักษนิยมจารีตประเพณีและทหารอย่างไม่ยุติธรรมด้วยวาทกรรม “การโค่นอำมาตย์” และ “การกำจัดสองมาตรฐาน” โดยระบุว่าการกระทำของกลุ่มอมตยาธิปไตยและทหารถือเป็นการเข้าแทรกแซงทางการเมืองที่น่าละอาย เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของการกระทำต่อรัฐบาลพลเรือนเช่นนี้ในรัฐธรรมนูญ²⁷ นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวของ “กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) ในกรณีการบุกยึดทำเนียบรัฐบาลและพื้นที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในปี พ.ศ. 2551 ปรากฏว่าการพิจารณาตีความเป็นไปอย่างเชื่องช้าไม่มีความคืบหน้าในการตัดสินลงโทษแกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมแต่อย่างใด ในทางกลับกันกรณีกลุ่มคนเสื้อแดง

²⁴ ปณิธาน พิชาลัย, “ยุทธศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร,” 24.

²⁵ ลินชัชชัย ศุภเสพย์, “จักรกลความปรารถนาของกลุ่มคนเสื้อแดง : การเชื่อมต่อความหมายทางการเมืองกับกรณี “ระบอบ-ทักษิณ,” *วารสารการเมืองการปกครอง* 9, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2562): 32.

²⁶ นรพัชร เสาธงทอง, “ประชาธิปไตยแบบไทย,” 92.

²⁷ เอกพลณัฐ ณัฐพัชร์นันท์, “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ขบวนการและขบวนการโต้กลับ: กรณีศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2553,” (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), 323-416.

ชัดขวางการประชุมอาเซียนซัมมิท (ASEAN Summit) ครั้งที่ 14 ในปี พ.ศ. 2552 ศาลกลับร่งรับดำเนินการพิจารณาตัดสินคดีความลงโทษอย่างรวดเร็วทั้งที่เป็นคดี ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังกรณีของกลุ่มคนเสื้อเหลือง เห็นได้ชัดว่า คนเสื้อแดงได้ถูกกระทำสองมาตรฐานจากกรณี “ตุลาการภิวัตน์” อย่างไม่เป็นธรรมอันเป็นการเลือกปฏิบัติทางกฎหมายที่ผู้มีอำนาจได้กดขี่ข่มเหงอย่างรุนแรง นำไปสู่ความโกรธแค้นที่ส่งผลต่อสภาวะความตึงเครียดทางการเมืองครั้งสำคัญ ในปี 2552-2553²⁸ โดยกลุ่มคนเสื้อแดงได้ออกมาชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ครั้งสุดท้าย ในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 แต่ก็ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงจากภาครัฐภายใต้คำสั่งของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ ก่อให้เกิดโศกนาฏกรรมใจกลางเมืองหลวงที่มาจากความขัดแย้งทางการเมืองอีกครั้ง ซึ่งปรากฏผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากจากทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐและฝ่ายผู้ชุมนุมประท้วง โดยเหตุการณ์จบลงด้วยการสลายการชุมนุมอย่างเด็ดขาด ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553²⁹

การเคลื่อนไหวของมวลชนคนเสื้อแดง ถือเป็นหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์สำคัญทางการเมืองของไทยที่คนในชนบทได้ออกมาต่อต้านรัฐบาลถึงใจกลางเมืองหลวงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนระดับล่างหรือชนชั้นรากหญ้าในสังคมที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด หากมองในความหมายอย่างกว้างถือเป็นขบวนการปฏิบัติของประชาชนที่มุ่งช่วงชิงอำนาจรัฐกลับคืนมาด้วยการโค่นล้มรัฐบาลที่มาจากชนชั้นนำและการสนับสนุนจากทหาร กลุ่มอุดมการณ์ของพวกเขามีความเกลียดชังการรัฐประหารทุกรูปแบบ โดยเฉพาะรัฐบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐประหาร ทำให้พวกเขากล้าท้าทายและพร้อมเผชิญหน้ากับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากความไม่เป็นธรรม รวมทั้งยังเกิดความสงสัยว่าการบังคับให้รัฐบาลพลเรือนที่ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งลงจากตำแหน่งด้วยการโค่นล้มอำนาจและกำจัดเครือข่ายการเมืองอย่างสิ้นซากมันเป็นสิ่งที่จำเป็นจริงหรือไม่ ทั้งที่พวกเขาเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตยด้วยการเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งจนได้รัฐบาลทักษิณเข้ามาบริหารประเทศ ฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงการเมืองด้วยวงจรอุบาทว์ จึงเป็นสิ่งที่กลุ่มคนเสื้อแดงไม่สามารถยอมรับให้ความยุติธรรมเกิดขึ้นในสังคมได้อีกต่อไป³⁰

ดังที่ เวียงรัฐ เนติโพธิ์³¹ ชี้ว่า ชนชั้นระดับล่างในสังคมไทย มีพัฒนาการทางการเมืองและตระหนักรู้ในคุณค่าของประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น เพื่อต้องการหลุดพ้นออกมาจาก

²⁸ เอกพลณัฐ ญัฐพัชรัตน์, “ขบวนการมวลชนเสื้อแดงกับการปฏิบัติทางสังคมที่ไม่ถึงจุดสิ้นสุด,” *วารสารวิจัยสังคม* 37, ๑.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557): 50-51.

²⁹ ลิวารี วีระสพประสงค์, “คน หรือ ควายเป็น: ปฏิบัติการผ่านเรือนร่างของคนอีสานในนามคนเสื้อแดง,” *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร* 10, ๑.2 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 181.

³⁰ ธเนศ อารณสุวรรณ, “การปฏิบัติของไพร่ (ฟ้าข้าแผ่นดิน),” ใน *Red Why: แต่งทำไม*, บรรณาธิการโดย ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา (กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊กส์, 2553), 68-105.

³¹ เวียงรัฐ เนติโพธิ์, “การกระจายอำนาจกับการเมืองท้องถิ่น อำนาจและผลประโยชน์อยู่ที่ใคร?,” 2551, <https://prachatai.com/journal/2008/02/15809>, สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2563.

วัฒนธรรมระบบไพร่ที่ยังรากลึกในสังคมมาอย่างยาวนาน โดยการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองระดับชาติขึ้นมาด้วยการเข้าสู่วิถีประชาธิปไตยผ่านการออกไปใช้สิทธิ์ใช้เสียงในการเลือกตั้งอย่างแข็งขันและยึดโยงค่านิยมเข้ากับการสนับสนุนพรรคการเมืองที่สามารถพัฒนาต้นทุนคุณภาพชีวิตของพวกเขาให้ดีขึ้นได้ ทำให้พรรคการเมืองจึงต้องนำเสนอนโยบายที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตตามแนวทางประชานิยมเพิ่มมากขึ้น³²

ทั้งนี้ เครื่องมือสำคัญในการระดมพลของกลุ่มคนเสื้อแดง โดยการปลุกระดมมวลชนให้ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล คือ “วิทยุชุมชน” เนื่องด้วยวิถีชีวิตของคนในชนบทจะมีความผูกพันกับกิจกรรมสนทนาการในท้องถิ่นทางวิทยุมากกว่าโทรทัศน์ จึงเป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายชาวบ้านได้ค่อนข้างง่าย³³ แตกต่างจากการเข้าถึงสื่อสารสนเทศของมวลชนคนเสื้อเหลืองที่อาศัยหลากหลายช่องทางมากกว่า เช่น สื่อโทรทัศน์ (ช่อง ASTV) สื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ผู้จัดการ) วิทยุ (คลื่นวิทยุ 97.75 MHZ หรือคลื่นยามเฝ้าแผ่นดิน) สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน) เป็นต้น³⁴ โดยสื่อโทรทัศน์กลับประสบความสำเร็จในการกล่อมเกลากองการเมืองต่อกลุ่มคนเสื้อเหลืองได้มากกว่า เนื่องจากรายการโทรทัศน์ (ช่อง ASTV) เป็นเพียงสถานีโทรทัศน์ทางเลือกเพียงแห่งเดียวในขณะนั้นที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทักษิณอย่างตรงไปตรงมาและมีความเป็นอิสระในการนำเสนอเนื้อหาของรายการสูง เพราะเป็นสื่อโทรทัศน์ของภาคเอกชน ถือว่าเป็นช่องทางที่ช่วยเปิดหูเปิดตาการบริหารงานของรัฐบาลในประเด็นที่ประชาชนไม่เคยรับรู้เบื้องลึกเบื้องหลังมาก่อน³⁵

ถ้าหากจะวิเคราะห์กลุ่มอุดมการณ์ในการเมืองไทย ควรต้องพิจารณางานวิชาการของ อัมมาร สยามวาลา และสมชาย จิตสุชน (Ammar Siamwala & Somchai Jitsuchon)³⁶ ที่ชี้ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองในสังคมไทย สามารถแบ่งกลุ่มชุดความคิดทางการเมืองออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง (Yellow Shirts) กลุ่มคนเสื้อแดง (Red Shirts) และกลุ่มคนที่ไม่เข้าพวกกับสองกลุ่มข้างต้น (Neither) คุณลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมืองที่

³² ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวินชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณชินวัตรกับคนเสื้อแดง : มอง “คนเสื้อแดง” ในจังหวัดมหาสารคามผ่านแผนภาพการรับรู้,” *วารสารการเมืองการปกครอง* 8, ๓ (กันยายน-ธันวาคม 2561): 3.

³³ ขจรศักดิ์ สิทธิ, “วิทยุชุมชนกับขบวนการเสื้อแดง,” *วารสารการบริหารท้องถิ่น* 8, ๑.4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2558): 10.

³⁴ ปณิธาน พิชาลัย, “ยุทธศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร,” *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา* 1, ๑.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555): 23.

³⁵ ขจร ฝ่ายเทศ, “บทบาทประกาศของนายสนธิ ลิ้มทองกุลและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในการนำเสนอประเด็นสาระธรรมวิทยาแห่งพลเมืองทางรายการโทรทัศน์เพื่อต่อต้านรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2548-2549,” *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์* 6, ๑.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 189.

³⁶ Siamwala, A. & Jitsuchon, S., “The Socio-Economic Bases of the Red/Yellow Divide: A Statistical Analysis,” in *Bangkok May 2010: Perspectives on a Divided Thailand*, ed. Michael Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapal Chongvilaivan (eds) (Singapore: ISEAS Publishing, 2012), 64-71.

สัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยที่เอื้อต่อการเกิดลักษณะเป็นสองขั้วตรงข้าม (Polarized Politics) นั่นคือ ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างชนชั้นกลางกับชนชั้นนำ หากจะวิเคราะห์ว่าปรากฏการณ์ข้างต้นเกิดขึ้นได้อย่างไร จำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นผลพวงมาจากรัฐธรรมนูญสองฉบับ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ก่อให้เกิดกลุ่มคนเสื้อเหลือง ซึ่งไม่พอใจรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นมาได้จากฐานสนับสนุนของชนชั้นระดับล่างหรือชนชั้นรากหญ้าในสังคม แต่ทว่าในทางกลับกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับทหาร” ก่อให้เกิดกลุ่มคนเสื้อแดง เนื่องจากมองว่ารัฐบาลพลเรือนที่เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของพวกเขาทางชนชั้นกำลังถูกกดขี่ข่มเหงอย่างไม่ยุติธรรม นอกจากนี้ รัฐบาลที่ทหารได้จัดตั้งขึ้นมาภายหลังการรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2549 และรัฐบาลที่ทหารได้ให้การสนับสนุน ในปี พ.ศ. 2551 กลับมุ่งโจมตีระบอบทักษิณอย่างหนักหน่วง ทำให้พวกเขาต้องออกมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพตามวิถีประชาธิปไตยภาคประชาชน เพื่อขับไล่อภิสิทธิ์ชนและทหารออกไปจากระบบการเมือง³⁷

หากศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองไทยทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาวิเคราะห์ร่วมกับบริบทของการเมืองไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2553 กรณีการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อเหลืองที่ออกมาชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลทักษิณ และกรณีของมวลชนกลุ่มคนเสื้อแดงที่ออกมาชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ กลุ่มมอตาตยาธิปไตย และทหาร ได้ปรากฏถึงความอลหม่านทางการเมืองที่ยังคงถูกครอบงำทางความคิดจากชนชั้นนำอยู่เสมอ จึงไม่ถือว่ากลุ่มอุดมการณ์เหล่านี้ เป็นตัวแทนของชนชั้นกลางหรือชนชั้นรากหญ้าทั้งหมดในประเทศอย่างแท้จริง เมื่อปรากฏว่าการขับเคลื่อนการเมืองของกลุ่มอุดมการณ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งประสบความสำเร็จเคราะห์กรรมก็จะตกแก่กลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมกับการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มอุดมการณ์ใดๆ เลย แม้จะมีแนวคิดทางการเมืองเอนเอียงไปฝั่งใดฝั่งหนึ่งก็ตาม เพราะไม่ได้ออกมาแสดงบทบาทอย่างเด่นชัดเหมือนกรณีการออกมาชุมนุมประท้วงของกลุ่มอุดมการณ์ทั้งสองกลุ่มข้างต้น³⁸

อนึ่ง หากจะวิเคราะห์กรณีของกลุ่มคนระดับล่างหรือชนชั้นรากหญ้าที่ได้ให้ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อการบริหารของรัฐบาลทักษิณนั้น คงต้องยอมรับว่านโยบายประชานิยมได้กลายเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชนแนบแน่นกันมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากคนในชนบทสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้อย่าง

³⁷ ประสงค์ชัย เศรษฐสุริยวิทย์, “ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณชินวัตรกับคนเสื้อแดง : มอง “คนเสื้อแดง” ในจังหวัดมหาสารคามผ่านแผนภาพการรับรู้,” 4.

³⁸ จิตติมา อานสกุลเจริญ, “ชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย,” วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม 5, ฉ.1 (มกราคม-เมษายน 2558): 14.

เป็นรูปธรรม ด้วยความที่นโยบายประชานิยมกลายเป็น “ประชาธิปไตยที่สัมผัสได้” ทำให้พวกเขาตระหนักถึงสิทธิความเป็นพลเมืองของตนเองจนกลายเป็นผู้ตื่นรู้ทางการเมืองที่กล้าออกมาเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรมด้วยการเข้าร่วมกับกลุ่มคนเสื้อแดงอย่างแข็งขัน เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ส่วนบุคคลของกลุ่มชนชั้นรากหญ้าจากชนชั้นนำและทหารที่ได้เข้ามาปล้นชิงอำนาจจากผู้นำอันเป็นที่รักและเคารพของพวกเขาไป³⁹

ดังนั้น กลุ่มอุดมการณ์ทั้งสองกลุ่มที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2553 แท้จริงแล้วเป็นกลุ่มคนที่ถูกรอปรำด้วยชุดความคิดทางอุดมการณ์จากชนชั้นนำ และแกนนำกลุ่มอุดมการณ์ที่แตกต่างกันไป มันกลายเป็นห้วงเวลาของการช่วงชิงมวลชนผ่านการสื่อสารด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลด้วยวิธีการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อสารสารสนเทศยุคโลกาภิวัตน์ ถือเป็นกรล้อมเกลตาทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จและยังเป็นการสร้างพฤติกรรมกรมการแสดงออกของภาคประชาชนมากกว่าในอดีตได้อย่างน่าสนใจ โดยมีตัวแปรสำคัญของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอุดมการณ์กับชนชั้นนำ นั่นคือ ทหาร ซึ่งเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยวาทกรรมต่างๆ ในฐานะวีรบุรุษของชาติ ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาวเป็นอย่างมาก

5. บทสรุป

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อเหลืองและกลุ่มคนเสื้อแดง ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2553 ถือเป็นพัฒนาการของการแสดงออกทางการเมืองภาคประชาชนในมุมมองประชาธิปไตยเชิงปฏิรูปด้วยอุดมการณ์ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กว่าประชาชนจะได้รับการสื่อสารด้วยวิธีการโฆษณาชวนเชื่อมาจากแกนนำกลุ่มอุดมการณ์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่ากัน แต่ทว่ามวลชนบางส่วนที่เข้าร่วมการชุมนุมประท้วงก็มีหลักการยึดถือตามความเชื่อความศรัทธาส่วนบุคคลด้วยอุดมการณ์ที่บุคคลนั้น ได้นับถือเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจากกระบวนการล้อมเกลตาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น การยึดถือศรัทธาสถาบันหลักของชาติที่ถูกครอบงำโดยราชาชาตินิยมที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของไทยในโรงเรียนระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษาถูกล้อมเกลตาทางสังคมจากกลุ่มเพื่อนและสถาบันครอบครัวที่ปลูกฝังให้ยึดติดกับค่านิยมเฉพาะกลุ่มชนชั้นของตน หรือการขึ้นชอบนโยบายของพรรคการเมืองบางพรรคที่ให้การช่วยเหลือดูแลสุขภาพและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตส่วนบุคคล เป็นต้น

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การเลือกข้างของประชาชนว่าจะให้การสนับสนุนกลุ่มอุดมการณ์ทางการเมืองหรืออยู่พากฝั่งผู้ชุมนุมประท้วงฝ่ายใด โดยตามมุมมองของกลุ่มคนเสื้อเหลืองมีความรู้สึกวุ่นวายไม่พึงพอใจต่อนโยบายการบริหารงานของรัฐบาลทักษิณ ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ ที่กลายเป็นอาการทางสังคมหลายประการ

³⁹ จิวารี วีระะสบประสงค์, “คน หรือ ควายเป็น: ปฏิบัติการผ่านเรือนร่างของคนอีสานในนามคนเสื้อแดง,” 182.

เช่น ความวิตกกังวลต่อการขยับสถานะทางเศรษฐกิจระหว่างชนชั้นกลางกับชนชั้นรากหญ้าที่เริ่มมีรายได้ใกล้เคียงกันมากขึ้นกว่าในอดีต ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในการกระจายรายได้ไปยังชนชั้นรากหญ้ามากกว่าชนชั้นกลาง หรือการที่รัฐธรรมนูญได้สร้างศูนย์กลางระบบการเมืองไว้ที่ผู้นำรัฐบาลแทนที่จะเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ดังเช่นในยุคสงครามเย็น หรือการขาดกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองจากองค์กรอิสระอย่างแข็งขัน ตลอดจนการแปลค่านิยมของคำว่า รัฐบาล นโยบาย ประเพณี และเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการปฏิรูปการเมืองให้มีความหมายสอดคล้องกับแนวทางของกลุ่มอุดมการณ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาล เป็นต้น แตกต่างจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดงที่เปรียบตั้งสัญลักษณ์ของการปลดแอกทางชนชั้น ด้วยกลุ่มขบวนการโต้กลับที่กล้าแสดงอารยะขัดขืนต่อความไม่เป็นธรรมในสังคมที่ชนชั้นนำและทหารเป็นผู้กระทำ โดยการรวมตัวออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชนที่แท้จริงไม่ใช่ประชาธิปไตยที่มาจากจากรัฐประหารหรือถูกรังสรรค์ขึ้นมาจากกลุ่มชนชั้นนำและทหารอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- ขจร ฝ่ายเทศ. “บทบาทประกาศกของนายสนธิ ลิ้มทองกุลและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในการนำเสนอประเด็นสารธรรมวิทยาแห่งพลเมืองทางรายการโทรทัศน์เพื่อต่อต้านรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2548-2549.” *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์* 6, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 180-190.
- ขจรศักดิ์ สิทธิ. “วิถุชุมชนกับขบวนการเสื้อแดง.” *วารสารการบริหารท้องถิ่น* 8, ฉ.4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2558): 1-18.
- คำนูน สิทธิสมาน. *ปรากฏการณ์สนธิ: จากเสื้อสีเหลืองถึงผ้าพันคอสีฟ้า*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 2549.
- จิตติมา อานสกุลเจริญ. “ชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย.” *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม* 5, ฉ.1 (มกราคม-เมษายน 2558): 7-15.
- จิวนารี วีระสาบประสงค์. “คน หรือ ควายแดง: ปฏิบัติการผ่านเรือนร่างของคนอีสานในนามคนเสื้อแดง.” *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร* 10, ฉ.2 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 178-186.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. “การปฏิบัติของไพร่ (ฟ้าข้าแผ่นดิน).” ใน *Red Why: แดงทำไม, บรรณาธิการโดย ภิญญ ไตรสุริยธรรม*, 68-105. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊กส์, 2553.
- นรพัชร เสาธงทอง. “ประชาธิปไตยแบบไทย.” *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร* 6, ฉ.2 (พฤษภาคม-ตุลาคม 2558): 89-95.
- นิยม รัฐอมฤต และอุดม รัฐอมฤต. “องค์กรอิสระกับการสร้างความสมดุลในระบบการเมือง.” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* 17, ฉ.2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562): 20-36.
- นุกูล สัญญัติเสรี. “ถอดบทเรียนรัฐธรรมนูญ 2540 เพื่อร่างรัฐธรรมนูญ 2550.” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* 5, ฉ.1 (มกราคม-เมษายน 2550): 1-16.
- นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเกิดขึ้นของประชานิยมในประเทศไทย.” *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* 26, ฉ.3 (กันยายน 2551): 119-166.
- ปณิธาน พิชาลัย. “ยุทธศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร.” *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา* 1, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555): 19-26.
- ประสงค์ชัย เศรษฐสุวิชัย. “ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของทักษิณชินวัตรกับคนเสื้อแดง : มอง “คนเสื้อแดง” ในจังหวัดมหาสารคามผ่านแผนภาพการรับรู้.” *วารสารการเมืองการปกครอง* 8, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2561): 1-28.

- ภูวกฤต เหมหาชาติ. “นโยบายประชานิยม.” *วารสารพุทธจักร* 69, ฉ.4 (เมษายน 2558): 1-30.
- ภัทร หวังกิตติกุล. “ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. *เศรษฐศาสตร์รัฐธรรมนูญ บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). 2545, 1-663.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. “การกระจายอำนาจกับการเมืองท้องถิ่น อำนาจและผลประโยชน์อยู่ที่ใคร?.” 2551. <https://prachatai.com/journal/2008/02/15809>. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2563.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. “รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องดีกว่าเดิม : ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการเมืองโดยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่.” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* 4, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2549): 1-21.
- สินธุ์ชัย ศุกรเสพย์. “จักรกลความปรารถนาของกลุ่มคนเสื้อแดง : การเชื่อมต่อความหมายทางการเมืองกับกรณี “ระบอบ-ทักษิณ”.” *วารสารการเมืองการปกครอง* 9, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2562): 24-54.
- สายชล สัตยานุรักษ์. *โครงการ “นักวิชาการไทยกับการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย “ประชาธิปไตย” ในภาวะวิกฤตทางการเมือง (พ.ศ.2548-2557)*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). 2561, 1-1,452.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. *ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ. 2475-2503)*. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์, 2526.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. *การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, 2548.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. *แถลงการณ์คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2534.
- อดิเทพ พันธุ์ทอง. “บารอนเฮลแชม ผู้เผยแพร่ว่าทกรรม “เผด็จการรัฐสภา”.” 2562. <https://thepeople.co/baron-hailsham-elective-dictatorship-popularization/>. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. “เสื้อแดงคือใคร: มีอบเต็มเงิน โพร่ หรือชนชั้นกลางใหม่ กับทางแพร่งของสังคมไทย.” ใน *Red Why: แดงทำไม*, บรรณาธิการโดย ภิญญ ไตรสุริยธรรมมา, 14-35. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊กส์, 2553.
- อุเชนทร์ เชียงเสน. *การเมืองภาคประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2561.
- เอกพลณัฐ ญัฐพัชรัตน์. “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ขบวนการและขบวนการได้กลับ: กรณีศึกษา การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2553.”

วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2556.

เอกพลณัฐ ญัฐพัตธนันท์. “ขบวนการมวลชนเสื่อแดงกับการปฏิวัติทางสังคมที่ไม่ถึงจุดสิ้นสุด.” *วารสารวิจัยสังคม* 37, น.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557): 45-88.

McCargo, D. “Network monarchy and legitimacy crises in Thailand.” *The Pacific Review* 18, No. 4 (December 2005): 499-519.

Siamwalla, A. & Jitsuchon, S. “The Socio-Economic Bases of the Red/Yellow Divide: A Statistical Analysis.” In *Bangkok May 2010: Perspectives on a Divided Thailand*, edited by Michael Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapal Chongvilaivan (eds), 64-71. Singapore: ISEAS Publishing, 2012.

